

Suomi ja Ruotsi – suhdannenäkymät ja alkanut vuosikymmen

- Puheenvuoro Talousneuvostossa 10.1.2012

Juhana Vartiainen, Konjunkturinstitutet

Sisältö

- Finanssikriisi ja Suomen ja Ruotsin suhdannepolitiikka
- Pari sanaa tulopolitiikasta
- Pitkän aikavälin näkymät ja kestävyysvaje

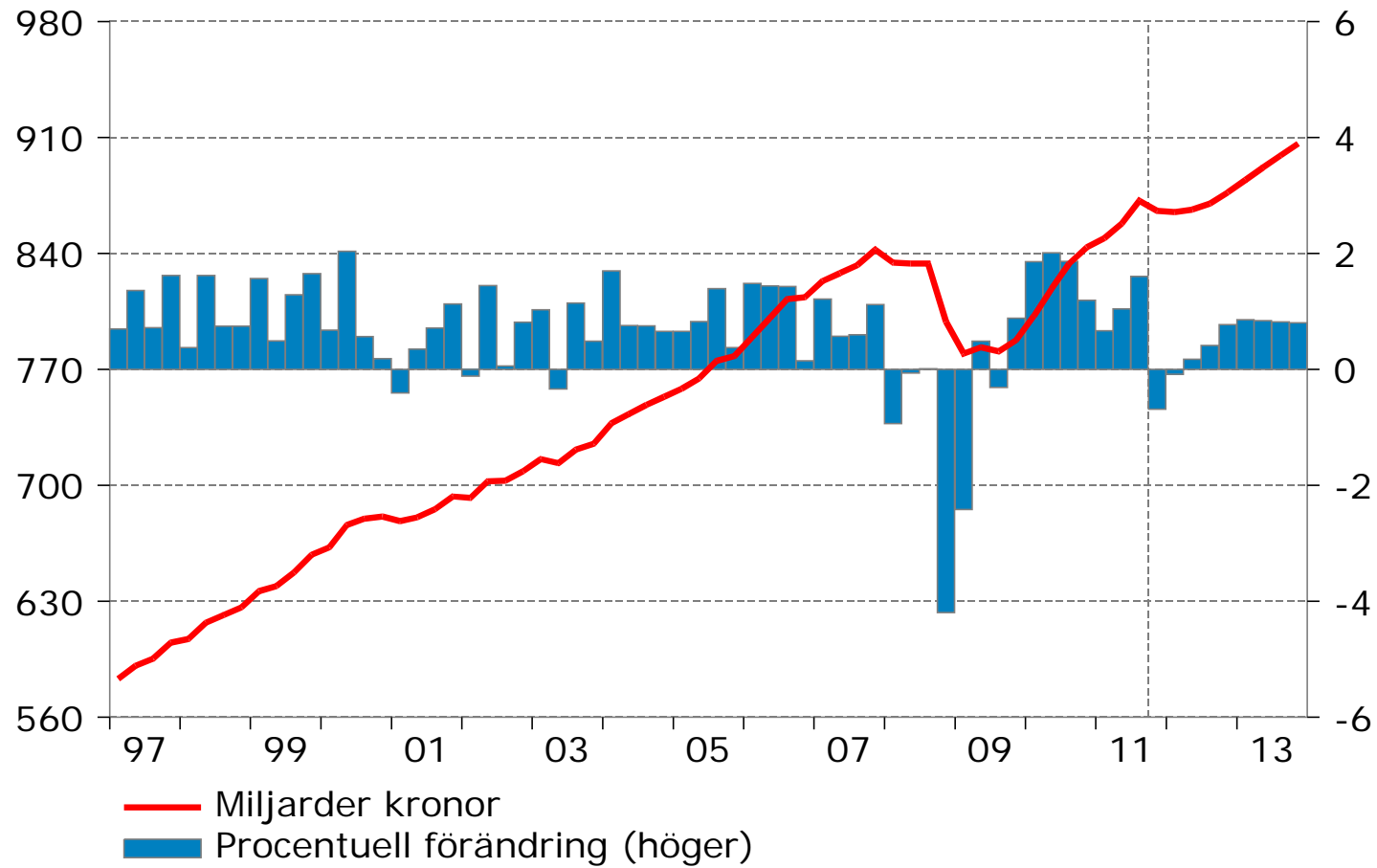
”Finanssikriisi II ”

- Finanssikriisi II tekee vuodesta 2012 menetetyn vuoden talouskasvun kannalta
- Suomi ja Ruotsi
  - suora vientikanava
  - yritysten rahoituskustannusten kanava?
  - kotitalouksien ja yritysten tunnelmat
- Kasvu 2012 todennäköisesti lähellä nollaa molemmissa maissa
- 2009-2010 laman työmarkkinavaikutukset odotettua pienempiä – jatkuuko työvoiman hamstraus?
- Vuosi 2013 parempi? (USA:n ja euroalueen kehitys)
- Suomi ja Ruotsi ovat kuitenkin ketteriä vientitalouksia

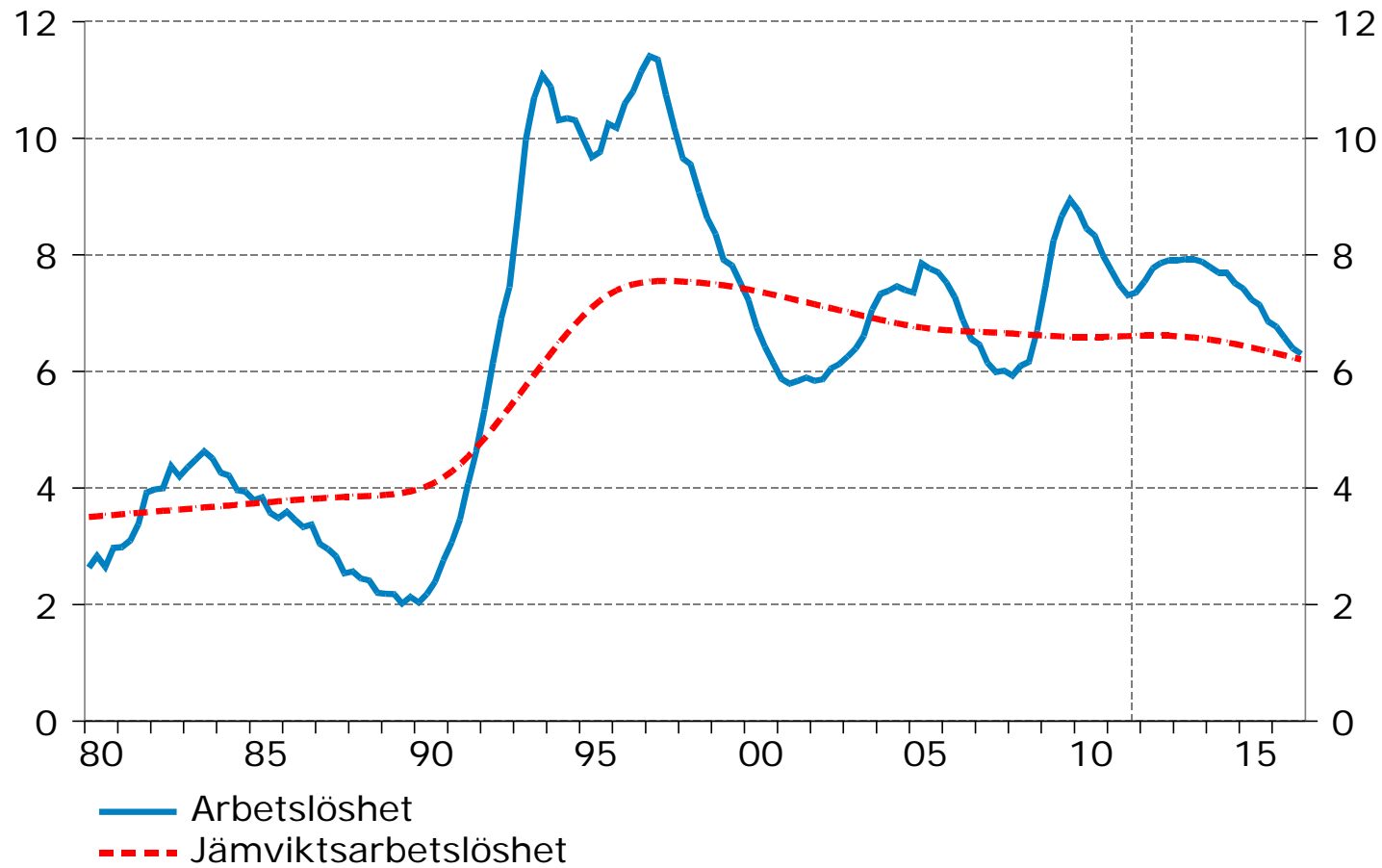
Ruotsi, markkinahintainen BKT

Miljardeja kruunuja, kiintein hinnoin; prosenttimuutokset, kausikorjattuja neljännesvuosilukuja

Ruotsi, työttömyys ja rakenteellinen työttömyys

Prosenttia työvoimasta, neljännesvuosittain

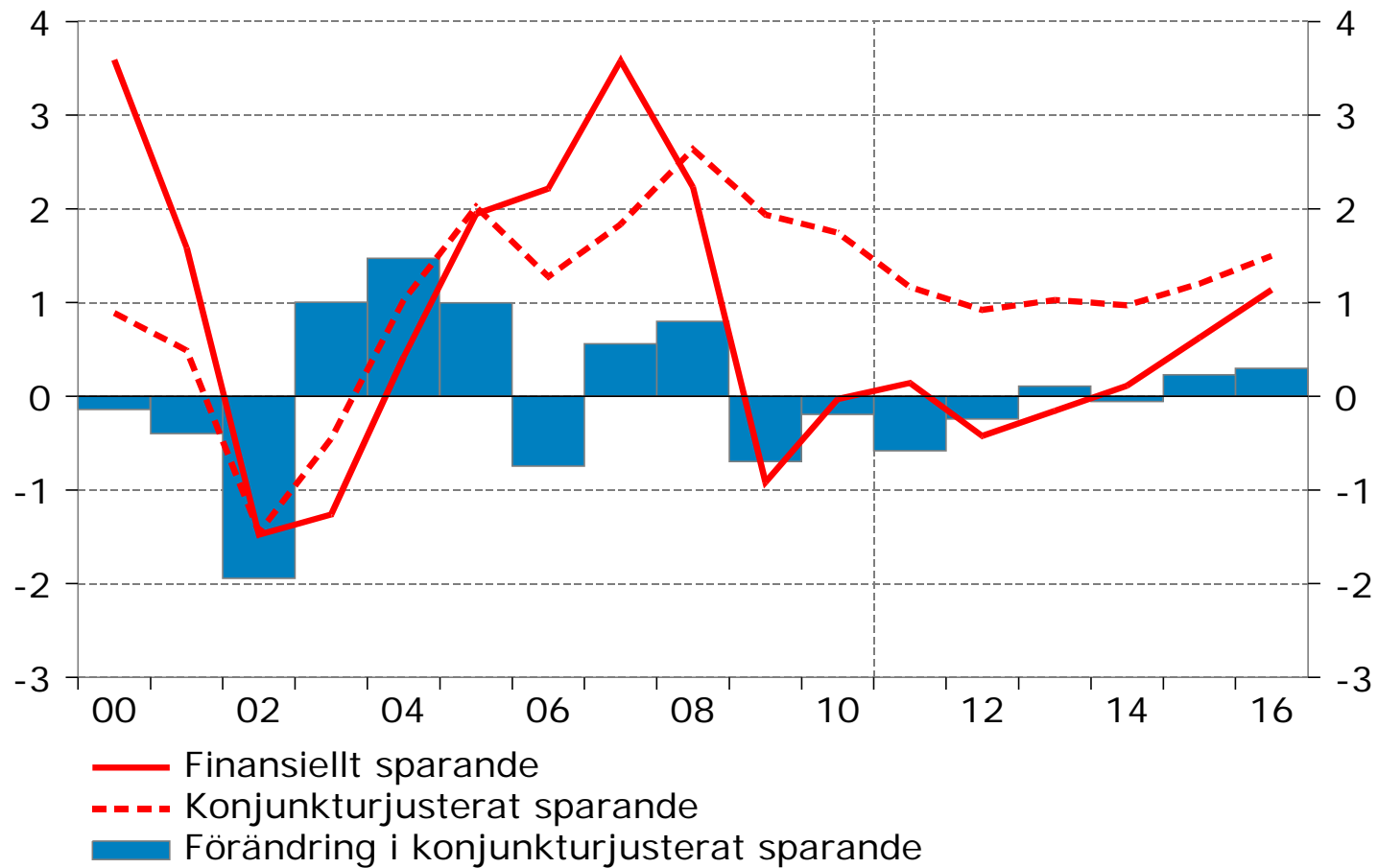
Finanssipolitiikka puskurina

- Suomessa ja erityisesti Ruotsissa on vahva julkistalous
- Finanssipoliittinen elvytys on ilman muuta järkevää
- Suomessa finanssipolitiikka on tehokkaampaa
- Ruotsissa finanssipolitiikka on toissijainen suhdanneväline
- Ruotsin elvytys hyvin varovaista tässä kriisissä
- Suomen kannattaa suhdannesyistä antaa valtion velkaantua lisää 2012
- Markkinat eivät pidä alijäämistä mutta eivät myöskään säästöpakettien kuristamista talouksista
- Jos rahoitusmarkkinoiden reaktiot huolettavat, voi tehdä myöhempiä vuosia koskevia päätöksiä

Ruotsi: Julkistalouden rahoitusylijäämä (punainen viiva) ja suhdannekorjattu rahoitusylijäämä (punainen katkoviiva)

Prosenttia BKT: sta/prosenttia potentiaalisesta BKT: sta

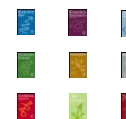
Ruotsin fiskaalielvytys varovaista 2008-2010 (OECD Econ Outlook)

	Suhdannekorjatun tuloylijäämän muutos 2008– 2010, % potentiaalisesta BKT:sta	Tuloylijäämän muutos 2008– 2010, % BKT:sta
Tanska	-2.0	-6.1
Suomi	-3.3	-7.0
Norja	-2.8	-8.9
Ruotsi	-0.1	-2.3

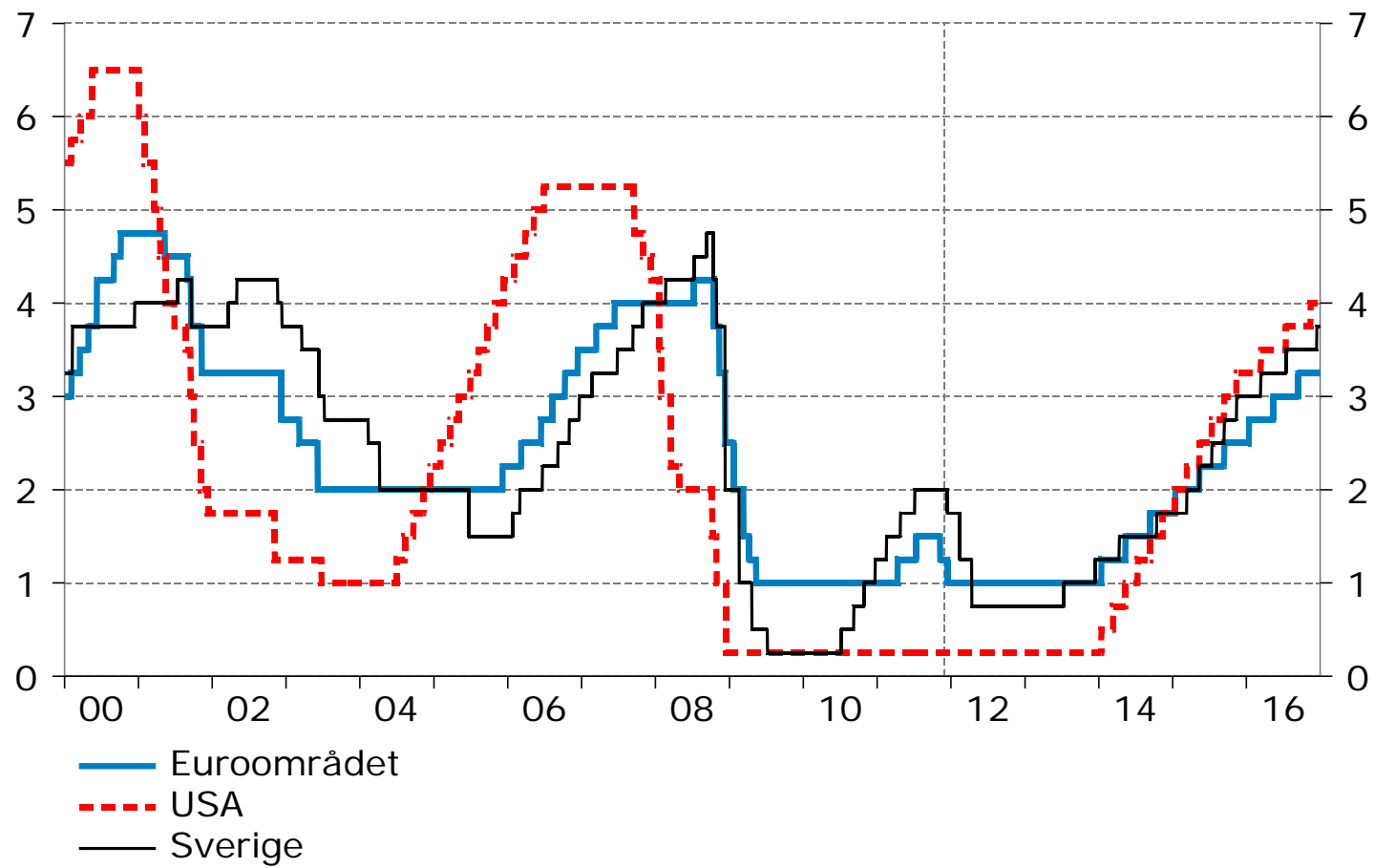
Saako Ruotsi suhdannehyötyä kruunusta?

- Tuskin merkittävää, EKP:n ja Riksbankenin korot kulkevat yhtä jalkaa
- Ruotsin kruunun kehitys epävakailta rahoitusmarkkinoilla on epävarmuustekijä
  - Pikkuvaluutta-mekanismi?
  - Turvasatama-mekanismi?
- Pitkällä aikavälillä kruunussa on vahvistumispaine
  - Suuret ikäluokat eläköityvät, eläkevarantoja puretaan
  - Ei tarvita yhtä suurta säästämisylijäämää ulkomaille
- Suomessa liioitellaan kruunun hyötyjä

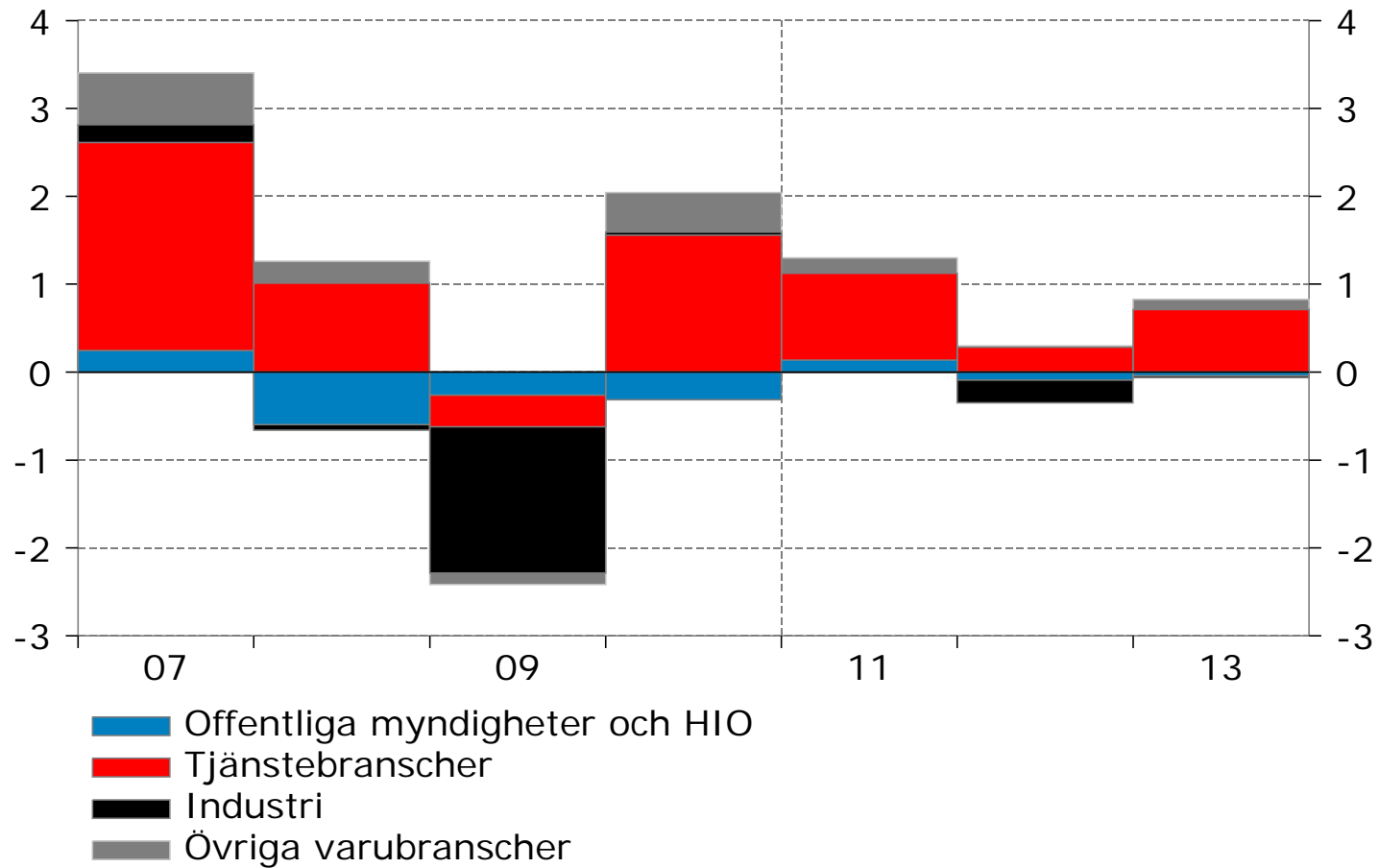
Ohjaukorkoja (KI:n ennuste)

Prosenttia, päivittäishavainnot

Talouden eri sektoreiden kasvukontribuutiot työtunteina

Procenttiyksiköitä, kalenterikorjatut arvot

Suomalainen tulopolitiikka – potentiaalinen vahvuus

- Hyvä tulopolitiikka voi laskea rakenteellista työttömyyttä ja auttaa suhdannekuoppien yli
- Nyt tehty tulosopimus on suotuisa Suomelle
- Mutta tulopolitiikan pitemmän ajan hyödyt edellyttävät lujempaa ja vakiintuneempaa luottamusta, tämä oli kriisitoimenpide?
- Tässä ehkä opittavaa Ruotsilta ja pohjoismailta (JV Kak 4/2011)
- Poleemisia kysymyksiä, yksi kummallekin osapuolelle:
  - Toisiko koordinoitu palkkanormeeraus pysyvästi paremman kannattavuuden ja työllisyyden?
  - Miksi torjua yksilöllisempi palkanmuodostus?
- Yksilöllisempi palkanmuodostus on yhdistettävissä kokonaistaloudelliseen vastuullisuuteen

Pitkän ajan kehitys

- Hyvin pitkällä aikavälillä tuottavuuden kasvu määrää hyvinvoinnin ... mutta tuottavuuden kasvuun on vaikea vaikuttaa
- 2010- ja 2020-luvulla kestävyysvaje on ajankohtainen ongelma
- Miksi: heikkenevä huoltosuhte vähentää veropohjaa
- Ruotsi tässä suhteessa paremmalla tolalla
  - Edullisempi ikärakenne
  - Enemmän siirtolaisuutta
- ... mutta **myös määrätietoinen työntarjontapolitiikka**

Talouden tarjontatekijät

- Kokonaistuotanto = työtunnit x tuottavuus
- Kokonaistuotannon kasvu = työtuntien kasvu + tuottavuuden kasvu
- Työtuntien määrä riippuu suoraan tekijöistä
  - Työikäinen väestö
  - Osallistumisasteet eri ikäluokissa
  - Keskityöaika
  - Rakenteellinen työttömyys
- ... ja jos halutaan vaikuttaa kestävyysvajeeseen, pitää vaikuttaa näihin tekijöihin
- Talous **ei voi** ylittää työtuntien kasvun ja tuottavuuskasvun summaa muuta kuin tilapäisesti
- Ruotsilla vahvempi kasvunäkymä tällä vuosikymmenellä, koska **työvoima kasvaa**

Suomalainen "kysyntäharha"?

- *"Luomme työpaikkoja"*
- *"Tuemme yrittäjyyttä"*
- *"Investoimme vihreään teknologiaan"*
- *"Huolehdimme eläkeläisten ostovoimasta"*
- Tällaiset toimet voivat (joskus) olla hyvää suhdanne-elvytystä
- Mutta ne **eivät lisää pysyvästi työllisyyttä** jos ne eivät vaikuta yksilöiden työntarjontapäätöksiin
- Jos halutaan pysyviä työllisyysvaikutuksia, on vaikutettava **työnteon kannustimiin**, ei ostovoimaan
- Tarjontapolitiikka ja kysynnän säätely **eivät ole toistensa vaihtoehtoja**

Avainasemassa työn ja vapaa-ajan hinta

- Työntekoon voidaan kannustaa
- Esimerkiksi äskeinen perusturvakeskustelu käytiin täysin tulonjakonäkökulmasta
- Me kaikki toivomme, että työvoiman ulkopuolisilla ja työttömillä olisi siedettävä toimeentulo ...
- Mutta jos se on "liian" hyvä, työnteko ei kannata
- Ruotsissa on sekä alennettu työn verotusta että leikattu tulonsiirtoja
- Jos työn tarjonta kohenee, se luo ajan mittaa oman kysyntänsä
- Suurin ero Suomen ja Ruotsin välillä on varttuneiden (55 täyttäneiden) osallistumisasteessa

Ruotsin työmarkkinareformeja

- Veronalennusvara kokonaan ansiotulovähennykseen
- Sairausvakuutuksen ehtojen kiristäminen
- Työttömyysturvan kiristäminen
- Työn vastaanottovelvollisuuden tiukentaminen
- Remontti- ja muut verovähennykset
- EU:n ulkopuolelta rekrytoidyn työvoiman tarveharkinnasta luopuminen

- Näillä on pyritty saamaan ihmisiä työvoimaan, laskemaan rakenteellista työttömyyttä ja pidentämään keskityöaikaa
- "Työlinja" hallitseva poliittinen iskulause

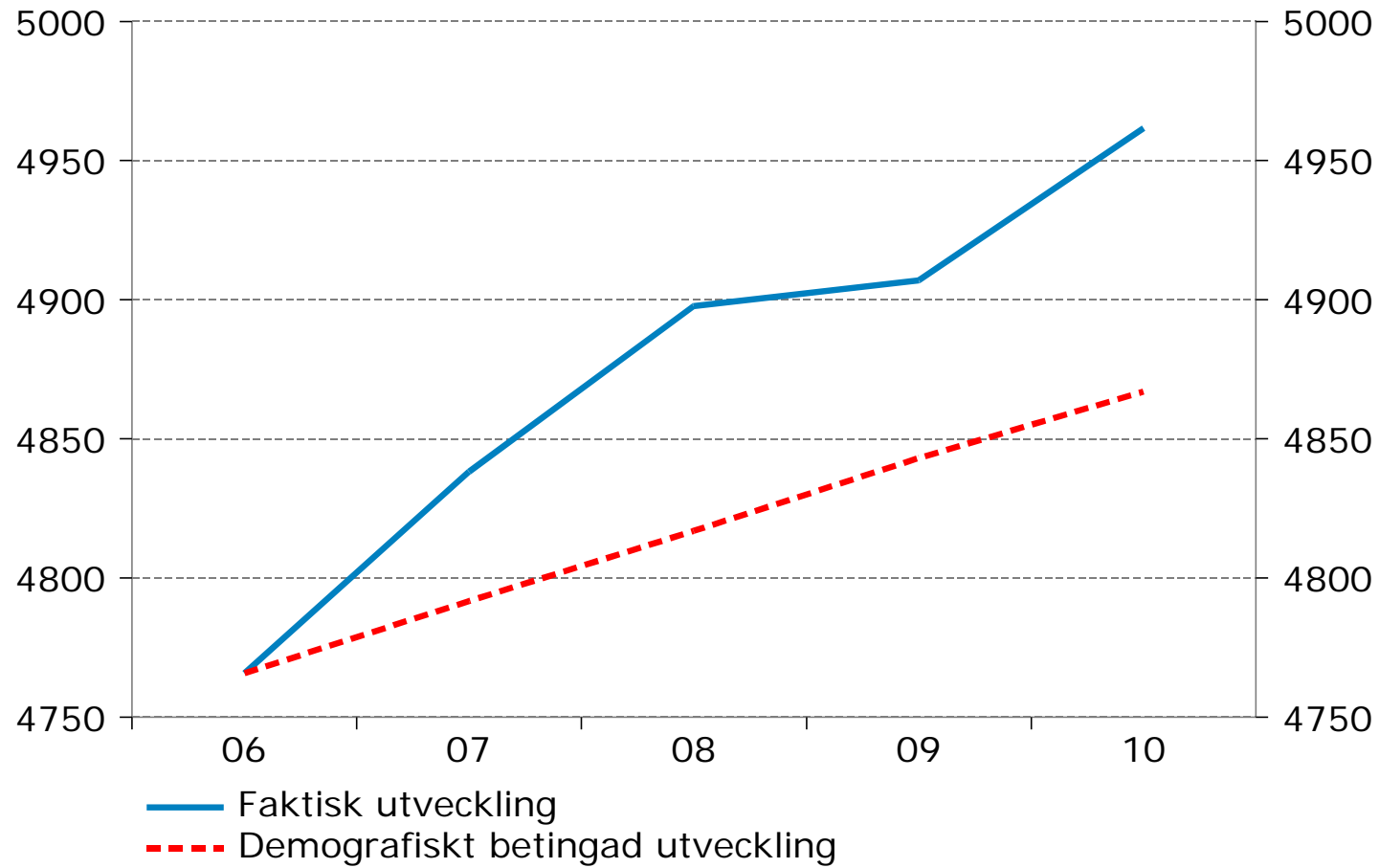
**Ruotsin työttömien keskimääräinen kynnysefekti
 ("kuinka suuri osa bruttotulon lisäyksestä kuluu verojen
 lisäykseen ja tulonsiirtojen supistumiseen, kun työtön
 siirtyy työhön"), laskelmia FASIT-mallilla**

	2006	2007	2008	2009	2010
Tulovero- -jen vaikutus	15,2	13,6	13,8	12,4	11,2
Tulon- siirtojen vaikutus	60,1	56,6	54,7	54,9	55,7
Summa: Kynnys- vaikutus	75,3	70,2	68,5	67,3	66,9

Ruotsi, työvoima: toteutuma ja demografinen ennuste

Tuhansia henkilöitä

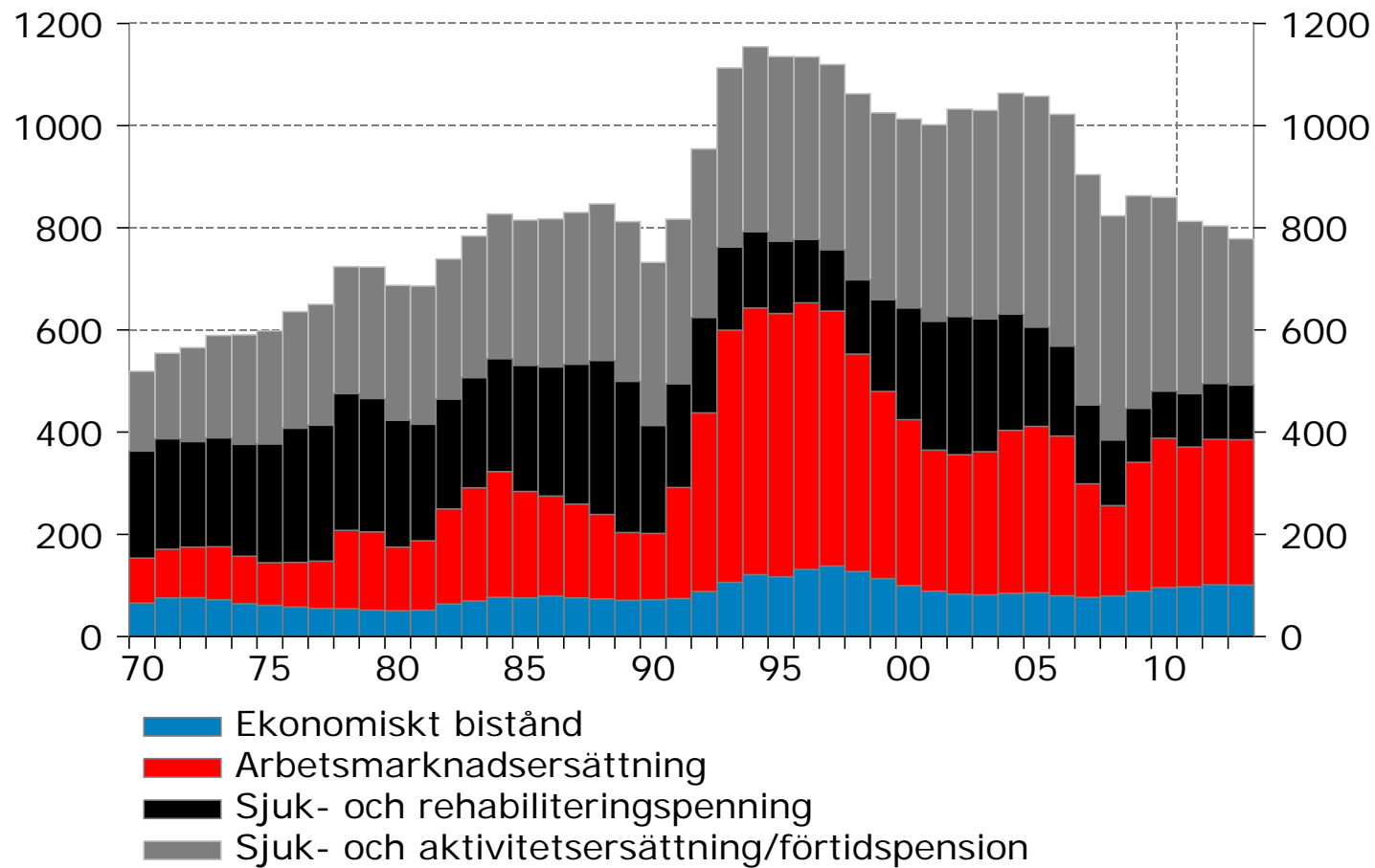
KI: Reformien vaikutusarvioita (KL joulukuu 2011): 3,7%

	Työvoima	Rakenne- työttömyys
Ansiotulovähennys ja tuloveron alaraja	1,6	-0,4
Työttömyys- vakuutus	0,1	-0,6
Sairausvakuutus	0,7	0,3
Alennetut sosiaalimaksut	+	- ?
Remontti- ym. Vähennykset	0,2	-0,2
Työmarkkina- politiikka	0	-0,2
YHTEENSÄ	2,6	-1,1

Ruotsi: henkilömäärät eri tulonsiirtojärjestelmissä, ikäryhmä 20–64

Tuhansia henkilövuosia

Ruotsi: sairaat työvoiman ulkopuolella

Tuhansia henkilöitä, kausipuhdistettuja neljännesvuosihavaintoja

Suomi - Ruotsi

- Suomen ja Ruotsin BKT-kasvulukuihin tulee tällä vuosikymmenellä kaulaa työvoiman tarjonnan kautta
- Ruotsin työikäinen väestö kasvaa n. 5 prosenttia vuosikymmenenä 2010-2020 (kasvu loppuu vuosikymmenen lopulla mutta alkaa taas 2020-luvulla uudestaan)
- Suomessa työikäinen 15-64 –vuotias väestö supistuu vv. 2010-2020 vajaat 4 prosenttia
- Suomen työikäisen väestön määrä pienenee myös 2020-luvulla, joskin selvästi aiempaa hitaammin (vajaa 1 prosenttia)
- Sen lisäksi Ruotsin osallistumisaste on korkeampi eikä kaula näytä kavenneen viime vuosina
- **Tämä** on kestävyysvajeemme taustalla
- Toisaalta samasta syystä Suomella on suurempi reformipotentiaali

Työurien pituus avainasemassa

- Ruotsissa ei varsinaista muodollista eläkeikää ole
- Suurin ero Ruotsin ja Suomen välillä on 55 vuotta täyttäneiden työvoimaan osallistumisessa (Ruotsi 55-64 n. 70 %, Suomi n. 56 %).
- Työurien pidentäminen ei ole ensisijaista eläkejärjestelmän kannalta
- ... vaan **hyvinvointivaltion rahoittamisen** kannalta
- Jos eläkeikä nousee, myös suhtautuminen varttuneisiin työntekijöihin muuttuu
- Tarvitaan tietysti monia reformeja (työttömyyseläkeputki, elinaikakerroin, sairausvakuutus, eläkeiät, verot, ...)
- Kysymys ei ole moralisoinnista, vaan vapaa-ajan yksilöllisestä versus sosiaalisesta hinnasta

Osallistumisaste (participation rate 15-64) toki nousee, Suomi laahaa jäljessä (OECD Econ Outlook)

	1999-08	2009	2010	2011	2012
Suomi	74.8	75.3	75.0	75.2	75.2
Ruotsi	80.2	80.6	81.2	81.6	81.9
Norja	80.3	80.9	80.4	80.2	80.1
Tanska	82.0	84.0	83.4	83.4	83.6

”Pääpointit”

- Tarjontapolitiikka ja kysynnän säätely eivät ole vaihtoehtoja
- Edellisellä huolehditaan talouden ja julkistalouden resursseista eli potentiaalista
- Jälkimmäisellä pidetään talous lähellä potentiaaliaan
- Vain edellisellä on pysyviä työllisyysvaikutuksia
- Tulopolitiikka Suomen vahvuus – edellyttää luottamusta
- Vuodesta 2012 tulee menetetty vuosi talouskasvun kannalta – mutta älkää kiristäkö finanssipolitiikkaa nyt!
- Kestävyyssvaje on Suomen haaste – työn tarjontaan (työuriin) vaikuttaminen on avainkysymys

